

Riksrådsforhandlingene V

Taler

Jacob Stenersen Worm-Müller

Dato

23 mai 1941

Sted

London Radio

- 1 Tirsdag den 10. september møttes stortingsgruppene for å foreta de foreløpige
voteringer. Som punkt 1. forelå spørsmålet om Kongen og Kongehusets
avsettelse. I sin tale av 25. september proklamerte Terboven at Stortinget med
2/3 flertall hadde avsatt Kongen, og han har i sin siste tale den 1. mai i år
5 gjentatt det og henvist til en erklæring fra Stortingets Presidentskap. Dette er i
enhver henseende løgn. Det finnes intet grunnlag for Terbovens påstand.
Voteringen var foreløpig. Intet stortingsmøte fant sted, og endelig var det et
stort flertall mot avsettelsen. 50 stemte for avsettelsen, 80 imot, og flertallet ble
enda større da Nord-Norges representanter kom torsdag. Det er neppe tvil om
10 at flertallet hadde økt sterkt hvis det hadde vært avholdt samlet stortingsmøte.
Man kan beklage at ikke voteringen var enstemmig, men presidentskapet følte
seg bundet av sin underskrift den 18. juni og stolte på at det skulle lykkes dem å
redde Norges indre selvstendighet, og mange av de stortingsmenn som under
press motstrebende fulgte dem, understreket sterkt at deres endelige avstemning
15 ville være avhengig av om tyskerne oppfylte de norske vilkår. Når Terboven 1.
mai i år frekt påstod at stortingsmennenes hensikt var at de skulle overta styret
selv og gå inn for nasjonalsosialistisk nyorientering, er dette også blank løgn. På
det tidspunkt var ingen villig til det. Det var først senere at uslingene Hundseid,
Vorum og Erling Bjørnson stilte seg til fiendens disposisjon. De aller fleste
20 innen venstre viste seg imidlertid situasjonen verdig. Jeg vil aldri glemme den
debatt som gikk foran avstemningen. Det var en gripende stemning da
stortingsmann etter stortingsmann reiste seg og nei-ropene lød som oksehogg.
"Me viker ikje ein milimeter," sa en, "me kan ikje lita på tyskerane. Kona mi
slepp me ikje inn i mi eiga heim om eg går med på dette". "Vi må følge vår
25 ungdoms stjerne og ta alle lidelser og ofre som følger med", sa en annen. "La det
tone nei utover hele landet, og la det så komme hva det komme vil," sa en tredje.
En fjerde sa: "Vi får risikere stilling og livet, ta konsentrasjonsleir eller falle for en
tysk kule, men det hellige svikter vi ikke. Da er hele vårt arbeid for demokrati og
folkestyre humbug. Nå må vi vise at det var alvor." Rent rørende var det da en

mann som kom langveis fra stod opp og fortalte følgende under sterk bevegelse:

35 "Da jeg skulle reise hjemmefra om søndagen kom mine sønner og svigersønner som hadde deltatt i krigen, og sa: "Far, du må ikke svike Norge, for ellers kan du aldri komme heim mer." Det varte en stund før han orket å tale videre, og vi fikk alle tårer i øynene. Men så sa han: "Jeg skal ikke svike, og så får det gå meg som det vil."

Her led altså Terboven sitt første store nederlag.

40

Men atter viste djevelen seg med alle sine fristelser. Det var ikke lykket tyskerne å storme Stortinget ved et frontalt angrep. Nå søkte de listig å oppnå det samme ved en omgående bevegelse. Spørsmål 2, som gjaldt Kongens midlertidige suspansjon, var fra første stund uklart formet, så mange oppfattet det som en
45 utsettelse av spørsmålet om Kongehusets stilling, og det forelå ikke engang ferdigredigert da man voterte over det. Flere av oss som var til stede advarte sterkt mot at man stemte for et forslag som ikke var ferdigformulert. Allikevel var det mange, som sterkt hadde uttalt seg mot avsettelse, som stemte for det under den uttrykkelige forutsetning at forslaget kun konstaterte det faktum at
50 konge og regjering var i utlandet og derfor faktisk ikke kunne utføre sine forfatningsmessige funksjoner. Dessuten virket det med at det fra tysk side ble hevdet at en slik ordning ville man aldri akseptere. Følgen var at det her ble et flertall for, nemlig 75 for punkt 2 og 55 mot. Dertil kom nordlendingenes stemme som økte mindretallet. For punkt 4 som i virkeligheten uttrykte det
55 samme, stemte ca. 89 for og i alt 55 mot, altså ikke kvalifisert flertall. Begge disse avstemninger gir imidlertid intet riktig inntrykk av stillingen, idet ingen riktig visste hva man stemte for. Det er karakteristisk for den konfuse situasjon, at i en middag noen dager senere hvor der var 3 tingmenn til stede, som alle var lojale, ble det forelagt 3 forskjellige syn på situasjonen. Det viste seg nemlig den 11.,
60 dagen etter avstemningen, at punkt 2 var redigert slik at det faktisk var en avsettelse. Dette vakte forferdelse og harme, og en rekke framtreddende stortingsmenn stod opp og sa at de hadde votert for et helt annet forslag og at de derfor ikke var bundet. Men nå hadde pipen fått en annen lyd. Nå var voteringen ikke lenger foreløpig. Nå sa man at stortingsmennene var bundet,
65 men de nektet, og så begynte forsøket på å overtale dem underhanden. Det gjør det vanskelig å fastslå de virkelig endelige tall. Tyskerne brøt nemlig ikke av forhandlingene til tross for at deres offensiv var mislykket. Nå søkte de å blande kortene mest mulig og gjøre enhver oversikt vanskelig. Alt skulle holdes så uklart

70 som mulig for at nordmennene kunne bli lurt til å akseptere uttrykk som de kunne fortolke som en avsettelse. Samtidig gjentok de sine gamle trusler. Det oppstod nå en tautrekking. Tyskerne søkte å forme forslaget slik "Kong Haakon fortaper for seg og sitt Hus rettighetene som Norges Konge". De norske som ville akseptere, søkte å løse floken i formelen "Kong Haakon VII trer for seg og
75 sitt Hus tilbake som Norges Konge inntil Kongehusets stilling er endelig avgjort ved fredsslutningen". Samtidig reiste tyskerne et nytt krav som viste deres plan å narre nordmennene i en felle for å få forræderen Quisling legalisert. Det gjaldt suppleringen av Riksrådet. Tyskerne hevdet at det skulle foretas av Riksrådet som skulle ha rett til å fornye seg selv. Dermed ville Stortinget ha avsatt seg selv,
80 og tyskerne kunne da fylle Riksrådet med quislinger og så kaste ut fylkesmann Christensen og hans menn. Stortingets presidentskap på sin side hevdet at suppleringen av Riksrådet måtte foretas av Presidentskapet. Om dette kardinalpunkt oppstod det nå en hard kamp, og stadig nye forslag ble framsatt, uten noe resultat.

85 Lørdagen den 14. september kom Terboven og Quisling tilbake fra Berlin og søndag ble det meddelt gruppene at Hitler fastholdt sine krav og at Quisling gjennom bakvaskelser hadde fått "Der Führer" til å bestemme at Ellef Ringnes, som hadde vært hans gjest på hans 50-Årsdag, men som var en hederlig
90 nordmann, var fjernet som kandidat til utenriksministerstillingen. Den skulle nå tilfalle kaptein Irgens. Herr Irgens hadde overfor de norske myndigheter gitt sitt ord på at han ikke tilhørte N. S. Hitlers og Quislings inngripen viste tydelig hvilken troløs forræder, hvilken skamplett på sjømannsstanden denne mann var. Tyskernes plan ble ved dette tydeligere. Mange av de forhandlingsvillige begynte
95 å forstå at de var på et skråplan. Nå ble Jonas Lie's stilling brennende. Denne virkelige kjeltring hadde overfor president Hambro og den norske legasjon i Stockholm på det voldsomste tatt avstand fra Quisling. "Jeg kjenner ham ikke og har aldri hatt noe med ham å gjøre," sa han. Hans egen utnevneelse den 9. april fra Quislings side karakteriserte han som en fornærmelse, som en
100 "irreparabel urettferdighet". For å vise at han ikke engang var "stripet", deltok han på skrømt i krigen noen dager, lot seg fange av tyskerne, ble straks frigitt før alle andre, kom til Oslo og skjelte ut engelskmennene. Derfor var det mange av oss som allerede da sa at "han er i virkeligheten N. S." Nå tilkalte fylkesmann Christensen Lie, og spurte ham direkte om han tilhørte Nasjonal Samling.
105 Dertil avgav Lie følgende erklæring som ble meddelt gruppene: "Jeg har aldri tilhørt N. S., jeg tilhører det ikke og vil aldri heller gjøre det, da jeg er uenig i partiets ideologi."

110 Det var slike lumpne og gemene midler quislingene betjente seg av for å nå fram til makten. Det skal aldri glemmes dem. I vår historie vil Quislings Politistatsråd ikke bare stå som en æreløs løftebryter - men som Judas med jernkorset fra grekernes frihetskamp -.

115

Kilde

Til Norge - Taler og artikler gjennom krigsårene 1939-1945. Oslo, 1946.

Emner

Krig, Norsk historie, Radiotale, Redegjørelse

120

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/riksradsforhandlingene-v>

125

130

135

140

145